

Масі Наталя Іванівна

*старший викладач кафедри документознавства та інформаційної діяльності
Одеський національний політехнічний університет*

Маси Наталья Ивановна

*старший преподаватель кафедры документоведения и информационной деятельности
Одесский национальный политехнический университет*

Masi N.

*Senior lecturer
Odessa National Polytechnic University*

**ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ФОРМУВАННЯ
СУЧАСНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА**
**ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ ОСМЫСЛЕНИЕ ТЕНДЕНЦИЙ ФОРМИРОВАНИЯ
СОВРЕМЕННОЙ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРЫ ОБЩЕСТВА**
**THEORETICAL UNDERSTANDING FOR FORMATION'S TENDENCIES
OF MODERN SOCIETY'S COMMUNICATIVE CULTURE**

Анотація. Розглянуто теоретичні питання щодо сучасних тенденцій формування комунікативної культури суспільства за працями вітчизняних та зарубіжних науковців.

Ключові слова: комунікативна культура, інформаційно-комунікативне середовище, віртуалізація, телекомунікаційні мережі.

Аннотация. В теоретическом аспекте рассмотрены современные тенденции формирования коммуникативной культуры общества, представленные в работах отечественных и зарубежных исследователей.

Ключевые слова: коммуникативная культура, информационно-коммуникативное пространство, виртуализация, телекоммуникационные сети.

Summary. In theoretical aspect the article considers the modern trends of formation of communicative culture of the society, presented in works of domestic and foreign researchers.

Key words: communicative culture, information and communicative space, virtualization, telecommunication networks

Дослідження процесу формування комунікативної культури в становленні сучасного інформаційно-комунікативного середовища є актуальними в контексті визріваючих кардинальних змін українського сьогодення, оскільки розпочався процес наділення повсякденних взаємодій у суспільстві новими властивостями стереотипних і стабільних звичок, що виникають на основі використання Інтернет-технологій: змінюються форми соціальних інститутів й режими їх функціонування. Все це пояснює необхідність осмислення процесів нового етапу науково-технічного прогресу та його впливу на зміни в культурі обміну інформацією в сучасному суспільстві, а через це — зміни й самого суспільства.

Актуалізує дану проблему і те, що результатом інформаційної революції у суспільстві стає його постіндустріальний тип — інформаційне суспільство, де інформаційні технології визначають картину сьогодення, а ще в більшій мірі, вони будуть визначати картину майбутнього. [9]

Стійке розширення масштабів застосування інтернет-технологій супроводжується віртуалізацією людської діяльності в просторі культури. Причому, основу культурних трансформацій сучасного суспільства складають «мережні» структури. Саме через глобальні мережі відбувається становлення нових форм різноманітних соціальних інститутів, структур і співтовариств. Все це призводить до зміни форм буття людини.

Оскільки культура, поряд з природою, є однією з найважливіших форм цього буття, то вивчення тенденцій впливу мережних структур на життя суспільства і людини здобуває особливу значимість. Іншими словами, виникнення електронної віртуальної реальності не тільки провокує різні соціальні виклики, але і вимагає відповідного опису, пояснення і наукової рефлексії як на прикладному, так і на теоретичному рівні. [10]

Розвиток електронної віртуалізації торкнувся таких сфер громадського життя, як економіка, політика, освіта та ін. Перехід у віртуальний простір відбувається не тільки на рівні мережних технологій, але й у рамках некомп'ютерної віртуалізації соціальних інститутів. В теперішній час культура, завдяки комунікаційним технологіям, перетворюється в геокультуру і грає все більшу роль у стратегічній політиці держав. Мережні технології, з погляду Б.В. Маркова, істотно змінюють умови розвитку державної влади: з одного боку, з'являються можливості, які загрожують розвитку демократії, а саме — поширення несанкціонованої інформації, віртуальна координація груп та ін.; з іншого боку, розвиток телекомунікаційних технологій дає нові шанси демократизації на транснаціональному рівні. [8, с. 24]

Для культури, як інтегративної області наукового знання, далеко не байдужа та обставина, що виникнення високотехнологічних телекомунікаційних мереж та величезних інформаційних потоків призвело до становлення особливої інформаційно-комунікативної субкультури окремих груп населення. Комп'ютерна мережа в такій постановці питання принципово відрізняється від традиційних джерел інформації тим, що вона скоріше не джерело, не одержувач, не оброблювач інформації, не скарбниця знаків, а генератор, чи, навіть, диктатор створення нових форм комунікативної активності людини.

Концепція інформаційно-комунікативного середовища як соціокультурного феномена сучасності бере свій початок з теорій інформаційного суспільства, які з'явилися на початку 1960-х років і дозволили розглядати становлення нового соціального стану з позицій росту ролі наукового і технологічного фактора, зміни місця знань й інформації в житті суспільства. З цього моменту такі відомі дослідники, як Д. Белл, М. Маклюен, Т. Стоуньєр, Е. Тоффлер розвивають методологічні положення вивчення суспільства, в якому на зміну праці і капіталу йде інформація і знання, що стають основним видом товару й однією з головних соціальних цінностей суспільства. [11]

Необхідно відзначити, що в деяких випадках існують і більш помірні погляди, наприклад, М. Кастельса, який вважає, що економічні, політичні і культурні зміни лише були підсилені новими інформаційни-

ми технологіями. Виділяючи інформацію як ресурс, найбільш легкий для проникнення через межі часу і простору, М. Кастельс показує величезну роль мережних структур: «Именно сети составляют новую социальную морфологию наших сообществ, а распространение «сетевой» логики в значительной мере сказывается на ходе и результате процессов, связанных с производством, повседневной жизнью, культурой и властью». [5] Це означає, що влада структури виявляється сильніше структури влади, а приналежність до тієї чи іншої мережі, поряд з динамікою розвитку одних мереж стосовно інших, виступає, як найважливіше джерело влади. Необхідно зазначити, що М. Кастельсом детально проаналізовано глобальні мережні структури, що йдуть, на його думку, на зміну соціальним інститутам. Поряд з роботами цього вченого не можна не відзначити сучасні дослідження, в яких приділяється увага культурній поведінці окремої особистості в умовах глобалізації, а саме — роботи З. Баумана [1], Б.В. Маркова [8].

Взагалі, на наш погляд, можна виділити певний ряд аспектів електронного середовища, до яких звертаються сучасні дослідники: зміна соціальних інститутів в умовах розвитку інформаційного суспільства; розвиток on-line-співтовариств і взаємодія їх між собою та традиційними співтовариствами; вплив розвитку Internet на зміну системи соціальної комунікації; трансформація сучасної освіти й розвиток дистанційної освіти; проблема збереження культурної ідентичності; формування «електронної економіки»; формування «електронного уряду» та ін. [7, с. 9–10]

Також швидкими темпами розвиваються емпіричні та соціологічні дослідження віртуальної культури. Їх тематика досить широка: структура і специфіка так званих «нових медіа» (Інтернет, інтерактивне телебачення, мобільні телекомунікації, форми нових інтерактивних комунікацій); вплив «нових медіа» на зміни у світі повсякденності; проблема злочинності нових медіа-технологій; формування віртуальних співтовариств, тощо. [2], [4], [6]

І нарешті, щодо вітчизняних авторів, які досліджують процес просторово-темпоральної фрагментації способу життя в мережних співтовариствах, де фіксується нестійкість міжособистісних відносин, не можна не згадати праці Б. С. Гладарева [3] та В. Нестерова [12].

Підкреслюючи обґрунтованість і високий науково-теоретичний рівень існуючих досліджень з проблем інформатизації суспільства, необхідно акцентувати, що більшість дослідників залишає такий аспект, як глобальні зміни, що відбуваються в самому суспільстві, без належної уваги. Тому новизну нашого дослідження обумовлює відсутність в даний момент системного аналізу суспільних трансформацій

в умовах становлення інформаційно-комунікативного середовища. Неоднозначність і своєрідність цього явища вимагають адекватного відображення його на теоретичному рівні, що припускає розробку цілісної системи погоджених понять, які, з одного боку, до-

сить повно повинні відобразити сутність соціальних трансформацій, в тому числі, в молодіжному соціумі, а з іншого боку — органічно входити в сформовані концепти культурологічної науки.

Література

1. Бауман З. Индивидуализированное общество / Перевод с англ. под ред. В.Л. Иноземцев. — М.: Изд-во Логос, 2002. — 390 с.
2. Бондаренко С. В. Социальная система киберпространства / С. В. Бондаренко // Научная мысль Кавказа. — Приложение. — 2002. — № 12 (38). — С. 32–39.
3. Гладарев Б. С. Информационно-коммуникационные технологии и проблемы контроля поведения индивидов / Б. С. Гладарев // Социологические исследования. — 2007. — № 8. — С. 42–51.
4. Засурский Я. Н. Информационное общество сегодня и завтра / Я. Н. Засурский // Информационное общество. — 2001. — вып. 3. — С. 57–58.
5. Кастельс М. Становление общества сетевых структур. Новая индустриальная волна на Западе / Под ред. В.Л. Иноземцева. — М.: Academia, 1999. — С. 34–67.
6. Катаева О. В. Виртуалистика в контексте синергетической парадигмы: автореферат дис. канд. филос. наук / О. В. Катаева. — М., 2002. — 29 с.
7. Лугунов А. В. Социология Интернета: социально-политические ориентации российской Интернет-аудитории / Кафедра информационных систем в искусстве и гуманитарных науках филологич. ф-та СПбГУ. — 2-е изд., доп. — СПб.: Филологический ф-т СПбГУ, 2003. — 314 с.
8. Марков Б. В. Демократия и Интернет / Б. В. Марков // Технологии информационного общества — Интернет и современное общество: материалы Всероссийской объединенной конференции, 20–24 ноября 2000 г. — СПб., 2000. — С. 24–28.
9. Масі Н. І. Формування інформаційно-комунікативного середовища в Україні / Н. І. Масі // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія: науковий журнал Міністерства культури і туризму України, НАКККіМ. — 2011. — № 3. — С. 41–44.
10. Масі Н. І. Віртуалізація, глобалізація та фрагментація інформаційно-комунікативного середовища як фактори формування сучасної молодіжної культури / Н. І. Масі // Вісник ХДАК: збірник наукових праць. — 2012. — Вип. 36. — С. 182–190.
11. Масі Н. І. Соціокультурні наслідки створення інформаційно-комунікативного середовища сучасної молоді (за дисертац. дослідженням) / Н. І. Масі // Аркадія: фахове видання ВАК України з мистецтвознавства та культурології. — Одеса, 2015. — № 1 (42). — С. 90–94.
12. Нестеров В. К вопросу о динамике сетевых сообществ [Электронный ресурс] // <http://flogiston.ru/articles/netpsy/groupdyn>